

באה מן השעורין.

ד. מנחת העומר, אף על פי שבאה מן השעורין, כלומר אף על פי שגם מנחת העומר באה מן השעורין, חלוקה היא ממנחת סוטה —

היא, מנחת העומר — היתה באה על כל פנים מן הגרש [המובחר שבקמח, לאחר ניפוי בשלש עשרה נפות].⁽¹¹⁾ ואילו זו, מנחת הסוטה — לא די שהיא באה מן השעורים, אלא שהיא באה קמח, כמו שהיא נטחן, ללא ניפוי, על כל המעורב בו.⁽¹²⁾

רבן גמליאל אומר [כמו: אמר רבן גמליאל]: כשב שמעשיה של הסוטה הוא מעשה בהמה, שהפקירה עצמה לתשמיש למי שאינו בן זוגה,⁽¹³⁾ כך קרבנה הוא מאכל בהמה, דהיינו שעורים.

גמרא:

שנינו במשנה: ונותנה על ידיה כדי ליגעה:

תניא: אבא חנין אומר [פירש] משום רבי

אליעזר: וכל כך למה?! למה אנו טורחין ליגעה?!

[כדי ליגעה]⁽¹⁴⁾ כדי שתחזור בה ותודה שטמאה היא, כי אז לא תיבדק, ותחיה.

ויש לנו ללמוד מכאן: אם ככה חסה תורה [שאמרה "ונתן על כפיה" כדי ליגעה, שתודה ולא תמות] על עוברי רצונו, כמו סוטה זו שזינתה, וחסה עליה התורה שלא תמות, קל וחומר שחסה התורה על עושי רצונו.

ומקשינן: וממאי, מנין שטעם הדבר לכך שמייגעים אותה כדי שתודה — משום דחסה עליה התורה שלא תמות, הוא?!

דילמא לכן מייגעין אותה במטרה שתאמר "איני שותה", כי היכי [כדי] דלא תימחק מגילה, ויימחה השם הקדוש על המים?!?

ומשנינן: קסבר רבי אליעזר:

משקה את האשה במים שנמחה בהם השם ד-ב הקדוש, ואחר כך מקריב את מנחתה, אך אינה נבדקת עדיין במים שכבר שתתה, עד

12. בגמרא יתבאר פירוש המשנה כולה בחילוקים שבין שאר המנחות למנחת סוטה, כי אי אפשר לפרשה כפשוטה, כפי שיתבאר בגמרא.

13. רש"י לקמן טו ב; והיינו, שאף הבהמה מפקירה את עצמה למי שאינו בן זוגה כשהוא מאותו המין.

14. נראה ששפת יתר היא, ואין גורסים כן, לרש"י שגרס "וכל כך למה".

מצות כלולות בשמן ורקימי מצות משוחים בשמן, סלת חטים תעשה אותם". רש"י.

ובפרשת ויקרא [ב א] כתיב: "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה', סולת יהיה קרבנו", וכתב רש"י על החומש: "סולת", אין סולת אלא מן החיטין, שנאמר "סולת חיטים [תעשה אותם]". וראה גם ברש"י כאן ד"ה גרש. ואם כן היה לו לרש"י להביא את הכתוב הזה, שהוא דין לכל המנחות, ולא את הכתוב ממנחת המלוואים; ויתכן שרש"י קיצר כאן, וכוונתו כמו שכתב בחומש.

11. וכנגדו בחיטין נקרא "סולת".

ומשמנה, על כל לבונתה, והקטיר הכהן את אזכרתה [הקומץ] המזבחה, אשה ריח ניחוח לה'. והגותרת מן המנחה — לאהרן ולבניו, קודש קדשים מאשי ה'".

וכתיב עוד [ויקרא ו ז]:

"וזאת תורת המנחה: הקרב אותה בני אהרן לפני ה', אל פני המזבח. והרים ממנו בקומצו, מסולת המנחה ומשמנה, ואת כל הלבונה אשר על המנחה, והקטיר המזבח ריח ניחוח אזכרתה לה'. והגותרת ממנה — יאכלו אהרן ובניו. מצות תאכל במקום קדוש, בחצר אוהל מועד יאכלוה. לא תאפה חמץ, חלקם נתתי אותה מאשי, קודש קדשים היא כחטאת וכאשם. כל זכר בבני אהרן יאכלנה, חק עולם לדורותיכם מאשי ה', כל אשר יגע בהם יקדש".

סדר מנחות הבאות בנדר או בנדבה — כיצד?

א. **אדם מביא מנחה מתוך ביתו, בקלותות** [כעין סלים] של כסף ושל זהב.

אחר שיקריבו את המנחה. ואם הודתה בינתיים, אינה מתה —

ואם כן, בהכרח אינו משום שלא תימחק מגילה, **דאי משום** מחיקת המגילה, לא היתה התורה אומרת להשאיר את המנחה בידה אף לאחר השתיה ועד שתיקרב, (1) **דהא אימחיקא לה** [הרי כבר נמחקה המגילה עם השם]. אלא ודאי טעם הדבר הוא כדי שתודה, ולא תמות לכשתיקרב המנחה. (2)

שנינו במשנה: **כל המנחות תחילתן וסופן בכלי שרת**. וזו, תחילתה בכפיפה מצרית, וסופה בכלי שרת:

ורמינהו סתירה לכך מברייתא ששנינו בה אחרת:

כתיב [ויקרא ב א]:

"ונפש כי תקריב [נדר או נדבה] קרבן מנחה לה', סולת יהיה קרבנו. ויצק עליה שמן, ונתן עליה לבונה. והביאה אל בני אהרן הכהנים. וקמץ משם מלא קומצו, מסלתה

על בורייך ושתי", ומפרשין שם בגמרא, דהיינו לאחר שנמחקה מגילה, ואילו כאן אמרו, שמייגעין אותה כדי שתחזור בה, ואפילו לאחר שנמחקה המגילה! ? וראה מה שתירצו.

וקושייתם צריכה ביאור: כי לעיל אנו אומרים לה שאם טהורה היא, כל תאמר מפחד המים "איני שותה", וכמבואר שם, שאומרים לה שאין המים מזיקים לה אם טהורה היא. ואילו כאן אנו אומרים לה שאם טמאה היא, תודה, כדי שלא תמות. וראה מה שכתב ה"תוספות יום טוב" כאן, והנצי"ב ב"מרומי שדה", ובספר "תורת קנאות".

1. כתב רש"י: "ומיהו כל זמן שלא קרבה מנחתה אינה נבדקת, דכתיב "מזכרת עוון", ואף על פי ששתתה מניחין אותה בידיה כדי ליגעה", וצריך ביאור: הרי לפי סדר השקאת סוטה, אחר ההשקאה באה הקרבת המנחה, ועד מתי ישאיר בידיה את המנחה! ?

2. הקשו התוספות: והאמרין לעיל ז ב, דלאחר שנמחקה מגילה מאיימין עליה שתשתה! ? והיינו שאמרו שם: "כדרך שמאיימין עליה שלא תשתה, כך מאיימין עליה שתשתה. אומרין לה: בתי, אם ברור לך הדבר שטהורה את, עמדי

יד. ורשאין הכהנים ליתן לתוכה של "הנותרת מן המנחה", יין ושמן ודבש.

טו. ואין אסורין הכהנים אלא מלחמין את השיריים.

קתני מיהא בכרייתא זו:

"אדם מביא מנחה מתוך ביתו, בקלתות של כסף ובקלתות של זהב", ואילו במשנתנו שנינו: כל המנחות תחילתן וסופן בכלי שרת!?

אמר תירץ רב פפא:

אימא, כך תפרש את משנתנו: כל המנחות, תחילתן וסופן בכלים הראויין להיות כלי שרת, ואילו מנחת סוטה, תחילתה בכלי שאינו ראוי לכלי שרת.⁽⁵⁾

ושואלת הגמרא: מכלל זה אתה למד, דכפיפה מצריית — בה מביא בעל הסוטה את מנחתה — לא חזיא [אינה ראויה] לכלי שרת.

ואם כן יש לתמוה: משנתנו כמאן היא? כדעת מי היא נאמרה?

שהרי בהכרח היא דלא כרבי יוסי כרבי יהודה!

דהרי תניא: כלי שרת שעשאן של עץ —

רבי פוסל, ורבי יוסי כרבי יהודה מכשיר.

ב. ונותנה ישראל בעזרה לתוך כלי שרת, ומקדשה שם בקדושת הגוף בכלי שרת.

ג. ונותן עליה ישראל שמנה ולבונתה.

ד. ומוליכה ישראל אצל כהן.⁽³⁾

ה. והכהן מוליכה אצל מזבח העולה.

ו. ומגישה — מגיע הכהן את הכלי אשר בו נמצאת המנחה — בקרן הדרומית מערבית של המזבח, כנגד חודה הדרום מערבי של הקרן, ודיו בכך.⁽⁴⁾

ז. ומסלק את הלבונה לצד אחד של הכלי.

ח. וקומץ הכהן ממקום שנתרבה שמנה של המנחה.

ט. ונותנו הכהן לקומץ שבידו לתוך כלי שרת, ומקדשו לקומץ קידוש שני בכלי שרת.

י. ומלקט הכהן את לבונתה של המנחה, ונותנה על גביו של הקומץ.

יא. ומעלחו הכהן — לקומץ עם הלבונה שעל גביו — ומקטירו בכלי שרת. ומפרש לה בהמשך הגמרא.

יב. ומולחו — לקומץ עם הלבונה שעליו במלח, ונותנו על גבי האישים [אש המזבח].

יג. משקרב הקומץ, שיוריה של המנחה נאכלין לכהנים.

משהו.

5. כתב הרמב"ם [מעשה הקרבנות יג ב]: "סדר הבאת המנחה כיצד: מביא אדם סולת מתוך ביתו בקלתות של כסף ושל זהב, או של שאר

3. ראה מה שנתבאר בזה בהערה על דברי הגמרא בהמשך, המפרשת את הכרייתא.

4. הגמרא מבארת בהמשך למה הוצרך לומר "ודיו", שמשמע: אל תאמר שצריך לעשות עוד

ב. ונתנה לכלי שרת, ומקדשה בכלי שרת:

ודנה הגמרא: האם שמעת מינה מן הברייתא, שכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת [שהנותן דבר בכלי שרת, צריך שיניחנו בכלי לשם קידוש]. שהרי כך משמע, שהוא יקדשנה בכלי השרת על ידי נתינתה בו! (6)

ומבאר הגמרא שאין הדבר כן, כי אין כוונת הברייתא לומר שיתן את המנחה בכלי שרת בכוונה לקדשה, אלא אימא [כך תפרש את הברייתא]:

נותנה בכלי שרת — לקדשה בכלי שרת.

כלומר, זו ששינוי "ומקדשה בכלי שרת", אין זאת אומרת שהקידוש נעשה בכוונה על ידי הנותן לתוך הכלי. אלא הוא הסבר של הברייתא למה שאמרה "נותנה בכלי שרת", שבכך המנחה מתקדשת בו. ולעולם, מאליה מתקדשת המנחה על ידי כלי השרת.

ג. ונותן עליה ישראל שמנה ולבונתה, ואין צריך כהן לכך. כיון שנאמר: "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה", סולת יהיה קרבנו, ויצק עליה שמן, ונתן עליה לבונה", ואחר כך כתיב: "והביאה אל בני אהרן הכהנים".

ד. ומוליכה ישראל אצל כהן:

ולרבי יוסי ברבי יהודה, הרי אף כפיפה מצרית ראויה להיות כלי שרת.

ומבאר הגמרא שאין הדבר כן, אלא:

אפילו תימא, יכול אתה לומר שמשנתנו בשיטת רבי יוסי ברבי יהודה היא.

כי אימר דאמר רבי יוסי ברבי יהודה שאפילו כלי עץ ראוי להיות כלי שרת — בכלים השובין.

אבל בכלים פחותין כמו כפיפה מצרית — מי אמר רבי יוסי ברבי יהודה שהם ראויים להיות כלי שרת!?

והרי, וכי, האם לית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה [האם אין הוא סובר את האמור בכתוב] "וכי תגישון [קרבן שהוא] עור לזבוח, אין [הדבר] רע [בעיניכם], וכי תגישו פסח וחולה אין רע! הקריבחו נא לפחתך [ענין שר ושלט], הירצך, או הישא פניך"?!?

ואם כן ודאי שאף רבי יוסי ברבי יהודה מודה שאין כלי פחות, כמו כפיפה מצרית, ראוי לכלי שרת; ונמצא, שמשנתנו, האומרת שכפיפה מצרית אינה ראויה לכלי שרת, היא אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה.

הגמרא מבאר את שאר כל הדינים שנתבארו בברייתא של "סדר המנחות":

ועומדת שהקדישה בפה?! קדושת פה [של מנחה] אינה אלא קדושת דמים, ואינה קדושת הגוף, ואינה נפסלת בטבול יום ובלינה, ואם נטמאת נפדית, קדשה בכלי קדשה קדושת הגוף, ונפסלה בטבול יום ובלינה ואין לה פדיון".

וראה בביאור החילוק שבין שאר קרבנות, שבקדושת פה הם קדושים קדושת הגוף, ואילו

מיני מתכות, כלי שהוא ראוי לכלי שרת, וכן כתב המאירי; ומשמע, שאין אפילו דין לכתחילה להביאם בכלי כסף או כלי זהב, ואם כן צריך ביאור, מה הוא זה שאמרו בברייתא "בקלתות של כסף ושל זהב"?!?

6. ביאר רש"י: "ואם תאמר: הרי מנחה קדושה

האולם היה בנוי לפניו להיכל מצד מזרח, ופתחו היה רחב עשרים אמה, והיה מקביל לרוחב חלל ההיכל.

המזבח היה אורכו [מן הצפון לדרום, לא כולל את הכבש שלדרומן]: שלשים ושתים אמה, והיה עומד המזבח בעזרה לפני האולם מצד מזרח, כשהוא [המזבח, לא כולל הכבש] ממוצע באמצע העזרה.

נמצא שאורך המזבח מקביל לרוחב ההיכל עם עובי כתליו, שהרי אף הם היו שלשים ושתים אמה, והיו ממוצעים באמצע רוחב העזרה.

בארבע פינות המזבח היו בולטות קרנות, כל קרן אמה על אמה.

דכתיב: "וזאת תורת המנחה, הקרב אותה — היינו הגשה — בני אהרן לפני ה', אל פני המזבח".

ותניא: היות ואמר הכתוב "לפני ה'", יכול

דכתיב [שם]: "והביאה אל בני אהרן הכהנים" (7).

ה. וכהן מוליכה אצל מזבח:

דכתיב במנחת מרחשת "והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה", והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח".

ו. מגישה בקרן דרומית מערבית, כנגד חודה של קרן, ודיו:

ומבאת הגמרא מנלן שההגשה היא בקרן דרומית מערבית?

רוחב חלל ההיכל עם עובי כתליו היו יחדיו שלשים ושתים אמה [שש אמות עובי כל כותל, ורוחב חלל ההיכל עשרים אמה].

רוחב ההיכל כולו היה באמצע רוחב העזרה שמן הצפון לדרום.

פתח ההיכל היה באמצעו, והיה רחב עשר אמות.

ולבונה, ואין צריך כהן לכך, דכתיב: ויצק עליה שמן, והדר, והביאה אל בני אהרן הכהנים. נראה שלפי רש"י דין אחד בלבד נאמר בברייתא, שיתן עליה שמן ולבונה. ומה שנינו בברייתא "ומוליכה אצל כהן" הוא כאילו אמרה הברייתא: "ונותן עליה שמנה ולבונתה, ואז מוליכה אצל כהן", כלומר, רק לאחר שנתן עליה שמן ולבונה, אז צריכה המנחה לבוא ליד כהן, כי היציקה כשירה בזה.

אלא שלפי זה צריך להגיה בגמרא, וכך צריך לומר: ונותן עליה שמנה ולבונתה, ומוליכה אצל כהן, שנאמר: ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה, והדר, והביאה אל בני אהרן הכהנים".

מנחות אינם מתקדשים קדושת הגוף בפה, אלא בכלי, בשו"ת הרשב"א חלק א סימן לא, ובפירוש הראב"ד בתחילת מסכת תמיד, הובאו דבריהם ב"חזון יחזקאל" על התוספתא [סוטה פרק ב הלכה ו], וראה עוד מה שהביא וכתב שם; וראה מה שנדפס במכתבים [שנכתבו לבעל ה"חזון יחזקאל"] שבסוף ספר "חידושי מרן רי"ז הלוי" דף 162.

7. לשון הגמרא הוא: ונותן עליה שמנה ולבונתה, שנאמר: ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה; ומוליכה אצל כהן, דכתיב: והביאה אל בני אהרן הכהנים.

ומבאר רש"י — ונותן עליה הזר שמן

מקראות, כאשר אחד מן המקראות מקיים את עצמו, ומקיים אף את דברי חבירו, ואילו האחד מקיים רק את עצמו, ומבטל דברי חבירו —

אין אומרים יעשה איך שירצה, אלא מניחין את המקרא שמקיים את עצמו ומבטל חבירו, ותופסין את המקרא שמקיים את עצמו, ומקיים אף את חבירו.

והרי כשאתה אומר "לפני ה'", שהוא במערב, הרי ביטלתה "אל פני המזבח", שהוא בדרום.

ואילו כשאתה אומר "אל פני המזבח", שהוא בדרום, קיימתה "לפני ה'" שהוא במערב, כדמפרש הגמרא ואזיל.

הא כיצד יעשה?

מגישה לדרומה של קרן מערבית דרומית, היות ובכך מתקיימים שני המקראות.

ומפרשת הגמרא: והיכן קיימתה בהגשה בדרום הקרן את המקרא "לפני ה'", והרי דרומו של מזבח עומד מחוץ לכנגד עובי כתלי ההיכל!?

אמר פירש רב אשי: קסבר האי תנא [רבי אלעזר] שלא היה המזבח ממוצע ועומד בין

יגישנה במערב, שיגיע אותה בקיר המזבח המערבי, כנגד פתח ההיכל [הנשקף דרך פתח האולם], שבמקום זה אין מפסיק כלום בינו לבין חלל ההיכל, כדי לקיים "לפני ה'"?⁽⁸⁾

תלמוד לומר: "אל פני המזבח", שמשמע "חזית המזבח", דהיינו, בצד דרום שבו היה הכבש.⁽⁹⁾

אי "אל פני המזבח", יכול יגישנה בדרום, בקירו הדרומי של המזבח, היכן שירצה?

תלמוד לומר "לפני ה'", כנגד ההיכל.

הא כיצד יתיישבו שני המקראות הללו:

מגישה בקרן דרומית מערבית, כנגד חודה של קרן, ודיו בכך.⁽¹⁰⁾

רבי אלעזר אומר [דורש את הפסוקים באופן אחר, וחולק על דין הגשתה כנגד חודה של קרן]:

כיון שנאמר גם "לפני ה'", וגם "אל פני המזבח", יכול יגישנה למערבה של קרן, או לדרומה של קרן,⁽¹¹⁾ באיזה צד שירצה, יגישנה?

אמרת:⁽¹²⁾ כל מקום שאתה מוצא שני

8. נתבאר על פי רש"י במנחות יט ב.

9. רש"י שם וזבחים סג ב.

10. כתב רש"י: "כנגד חודה: כל מה שיכול לקרבו כלפי מערב, ובלבד שיהא שם קצת דרום משום "אל פני המזבח", דאי לאו כנגד חודה, ליכא "לפני ה'" כלל, שהרי זויות ההיכל כולם כנגד זויות המזבח."

11. לשון הברייתא לכאורה אינו בדוקא, כי לפי סלקא דעתין זה, אינו צריך להגישה אל הקרן כלל, אלא יגישנה לקיר דרומי או לקיר מערבי, ואדרבה אם מגישה בצד מערב צריך דוקא להקריבה כנגד פתח ההיכל, וכדי לקיים "לפני ה'".

12. נתבאר לפי פשוטו, שמילת "אמרת"

הכלי⁽¹⁴⁾ באופן שתהא הסולת עצמה נוגעת במזבח.

לכן קא משמע לן הברייתא באומרה "ודיו" — שאינו צריך שהמנחה עצמה תיגע במזבח.

ודנה הגמרא בדברי הברייתא:

ואימא הכי נמי [שמא אכן צריך להגיש את המנחה עצמה]?[

ומבארת: אמר קרא "והקריבה אל הכהן, והגישא אל המזבח".

מה כמו שהקריבה אצל כהן נעשית בכלי, אף הגשה אצל מזבח דיה שתעשה בכלי.⁽¹⁵⁾

ז. ומסלק את לבונתה לצד אחד:

כי היכי [כדי] דלא תקמוין הלבונה בהדי מנחה [שלא תיקמץ בידו הלבונה יחד עם קמח המנחה], כי אם יעלה בקומצו גם מקצת לבונה, ייפסל הקומץ —

צפון העזרה לדרומה, אלא כוליה מזבח — בצפון העזרה קאי [היה עומד].

כלומר, מקו האמצע של העזרה ולצפון, נמצא שמתקיים בכל הצד הדרומי של המזבח [שהוא "פני המזבח"] גם "לפני ה'", היות והוא עומד כנגד פתח ההיכל. ומכל מקום, כדי לקיים "לפני ה'" ממש, יגישנה בקרן דרומית מערבית, שהיא הסמוכה ביותר להיכל.⁽¹³⁾

ומפרשת עוד הגמרא:

מאי "ומגישא בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן, ודיו"?

כי המילה "דיו" אומרת, שהיה מקום לומר שיצטרך לעשות עוד מעשה, ומשמיעים לנו שאינו צריך לעשותו, אלא דיו בהגשה זו?

אמר רב אשי: איצטריך לומר "ודיו", כי סלקא דעתין אמינא: תיבעי הגשת מנחה גופה [הייתי מעלה על הדעת לומר שצריך להגיש את המנחה עצמה], ולא די להגיש את הכלי שבו המנחה, אלא צריך לכוף את

שמדברי רבי אלעזר, הרי אין הכרח שכל המזבח היה בצפון.

14. על פי רש"י, וראה בהערה הבאה.

15. העיר הרש"ש, שלפי פירושו של רש"י שהנידון הוא שיכוף את הכלי שבו המנחה, ויגיע את הסולת אל המזבח, אם כן מה ההוכחה ממה שהגשה היא בכלי, והרי אף אנו דנים שיגישנה בכלי, אלא שיכופנו?!

ובתוספות במנחות [יט ב ד"ה כנגד] פירשו, שהנידון היה שיסיר את המנחה מן הכלי, ויגיע את הסולת עצמו למזבח.

משתייכת ל"כל מקום וכו'", וכדרך שמצינו הרבה פעמים בש"ס, ופירוש "אמרת" הוא: "אמור מעצמך"; אבל מרש"י כאן נראה בהדיא, שמילת "אמרת" משתייכת ל"או לדרומה של קרן", ולא ידענו ליישבו עם הלשון.

13. א. כתב רש"י: "הילכך יגישנה אל פני המזבח בדרום, ובלבד שיהא סמוך למערב", כלומר: לכן מגיש הוא את המנחה בקרן דרומית מערבית דוקא, ולא על פני כל דרום המזבח, ועל פי זה נתבאר בפנים.

ב. ראה ברש"י שביאר, מנין לגמרא שהיה המזבח עומד כולו בצפון העזרה, אף על פי

הא קדשה חדא זימנא [הרי כבר נתקדשה המנחה פעם אחת], כשנתן את כל המנחה בכלי שרת!?

ומשינן: מידי כמו דהוה אדם [יש לדמות את הקומץ לדם הזבחים]!

כמו שדב, אף על גב דקדישתיה סכין⁽¹⁷⁾ בצואר בהמה [קידש הסכין — שהיה "כלי שרת" — את הדם קדושה ראשונה כשהיה הדם בצואר הבהמה], בכל זאת הדר מקדיש ליה בכלי שרת [שוב מקדיש הוא את הדם בכלי שרת שני, שהרי מקבלים את דם הבהמה בכלי שרת] —

כך גם חבא גבי קומץ, נמי, לא שנא. ולכן, על אף שכבר קידש את המנחה כולה תחילה בכלי שרת, מכל מקום חוזר הוא ומקדש את הקומץ קידוש שני בכלי שרת.

י. ומלקט את לבונתה ונותנה על גביו:

דכתיב: "וזאת תורת המנחה, הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח. והרים ממנו בקומצו, מסולת המנחה ומשמנה, ואת

כדתנן: קמץ, ועלה בידו צרור, או גרגר מלח, או קורט לבונה, הרי זה קומץ פסול, משום שנמצא הקומץ חסר את מקום הצרור, או את מקום המלח או את מקום קורט הלבונה, ואין בו את השיעור של מלוא קומצו.⁽¹⁶⁾

ח. וקומץ — ממקום שנתרבה שמנה:

ומפרשין: מנלן [מנין לנו דין זה] שקומץ דוקא ממקום שנתרבה שמנה?

משום דכתיב: "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה'. והביאה אל בני אהרן הכהנים, וקמץ משם מלא קומצו, מסלתה ומשמנה" —

וכתיב עוד [ויקרא ב יד]: "ואם תקריב מנחת בכורים [מנחת העומר] לה', אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכורך. והקטיר הכהן את אזכרתה מוגרשה ומשמנה".

ט. ונותנו לקומץ לתוך כלי שרת, ומקדשה בכלי שרת:

ומקשינן: למה לי ליתן שוב את הקומץ בכלי שרת כדי לקדשו!?

16. רש"י מנחות ו א.

17. א. כתב רש"י לעיל ו ב ד"ה קדש הקומץ: "שקדשה ונתן הקומץ בכלי שרת, קדש בקדושת קומץ, שהמנחה טעונה ארבע עבודות, כנגד ארבע עבודות של דם זבחים: קמיצה מתוך כלי שרת, כנגד שחיטה, שהסכין של כלי שרת מקדש את הדם, ומתן כלי להקדיש הקומץ בכלי שרת שני, כנגד קבלת דם, הולכה כנגד הולכה, והקטרת הקומץ כנגד זריקת הדם".

ב. כתב רש"י כאן: "סכין הוי כלי שרת, דתניא [יומא יב ב]: כל הכלים שעשה משה

משיחתן [בשמן המשחה] מקדשתן, מכאן ואילך עבודתן מחנכתן", ודבריו סתומים, כי לא נדע מה רצונו לומר בזה!?

וראה מה שהאריך בדבריו ב"מנחת קנאות", ובתוך דבריו הקשה: הרי שחיטה לאו עבודה היא ואינה מחנכת, וראה מה שכתב עליו בקונטרס "מחול הכרם" [נדפס ב"על מסכת"]; וראה ב"מקדש דוד" סימן ב אות א, שהביא מחלוקת ראשונים אם צריך "עבודה", או שהכוונה היא שעל ידי "מלאכתך [היינו מלאכה הטעונה כלי שרת]" נתקדשו; וראה עוד על דברי רש"י ב"מנחה חריבה" כאן.

כל הלבונה אשר על המנחה, והקטיר המזבח ריח ניחוח אזכרתה לה".⁽¹⁸⁾

א-10 יא. ומעלהו ומקטירו בכלי שרת:

ותמהינן: וכי "מקטירו" עתה סלקא דעתך לומר! ⁽¹⁾

האם עכשיו מקטיר הוא את הקומץ? והרי צריך תחילה למולחו, ורק בהמשך הברייתא נזכרת ההקטרה, וכמו ששינונו: "ומולחו, ונותנו על גבי האישים"?!?

אלא אימא: מעלהו למזבח בכלי שרת — כדי להקטירו.

יב. ומולחו, ונותנו על גבי האישים:

דכתיב "וכל קרבן מנחתך, כמלח תמלח".

יג. קרב הקומץ על גבי המזבח — שיריה של המנחה נאכלין לכהנים:

ומפרשת הגמרא: מנלן שאחר הקרבת הקומץ שיריה נאכלים לכהנים?

משום דכתיב: "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה", סולת יהיה קרבנו, ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה. והביאה אל בני אהרן הכהנים, וקמץ משם מלא קומצו, מסלתה ומשמנה, על כל לבונתה, והקטיר הכהן את אזכרתה [הקומץ] המזבחה, אשה ריח ניחוח לה. וכתוב [שם]: והנותרת מן המנחה לאהרן ובניו".

ומפרשת הגמרא, מה שאמרו בברייתא "קרב הקומץ" — שלאחריו מותרים השיריים באכילה — מתפרש:

למר — רבי חנינא — כדאית ליה [כשיטתו].

ולמר — רבי יוחנן — כדאית ליה.

דאיתמר: הקומץ — מאימתי הוא מתיר את השיריים באכילה?

רבי חנינא אמר: משתשלוט בו [בקומץ] האור [אש המזבח] שליטה כל שהיא.

רבי יוחנן אמר: משתיצת האור ברובו של הקומץ.

שהקטרת הלבונה היתה על ידי שנותנה על גבי הקומץ ומקטירים כאחד.

וברש"י מנחות יג ב ד"ה ליקוט לבונה, כתב: "ליקוט לבונה", לאחר הקטרת הקומץ היה מלקט הלבונה מעל הסולת, ומקטירו". ומבואר שלא כמו שכתב כאן, שהיה מקטירים כאחד, וראה "משנה למלך" [מעשה הקרבנות סוף פרק יג], שכתב על דברי רש"י שם: והוא תימה בעיני; וראה מה שהאריך בזה ב"מנחה חריבה" כאן.

1. כן היא גירסת רש"י ופירושו.

ג. שיטת התוספות בחולין ג א "לשחיטת קדשים לא בעינן כלי שרת, דבפרק התודה [מנחות עב ב, ראה שם ברש"י] מבואר, דסכין מקדשה ככלי שרת" [וכתבו כן לפרש את דברי הגמרא שם: "וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה", וקרומית של קנה כלי עץ הוא, שאינו נעשה כלי שרת, לדעת חכמים שנזכרו בגמרא לעיל; וראה ב"תוספות שאנץ" כאן, שהאריך בזה, וכתב כדברי רש"י].

18. כתב רש"י: "ואת כל הלבונה", גבי הקטרה כתיב: דמקטר קומץ ולבונה כי הדדי. ומבואר,